Citation:

Kowalski, P. (2019). Sprawozdanie z konferencji naukowej „Метамови словників різних типів: будова та застосування” (5–6 czerwca 2018, Kijów). *Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej*, 54. <https://doi.org/10.11649/sfps.1798>

Kowalski, P. (2019). Sprawozdanie z konferencji naukowej “Metamovy slovnykiv riznykh typiv: budova ta zastosuvannia” (5–6 czerwca 2018, Kijów). *Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej*, 54. <https://doi.org/10.11649/sfps.1798>

DOI: 10.11649/sfps.1798

Paweł Kowalski

(Instytut Slawistyki Polskiej Akademii Nauk, Warszawa)

Sprawozdanie z konferencji naukowej „Метамови словників різних типів: будова та застосування” (5–6 czerwca 2018, Kijów)

W dniach 5–6 czerwca w budynku Narodowej Akademii Nauk Ukrainy przy ulicy Hruszewskiego 4 w Kijowie odbyło się międzynarodowe seminarium naukowe „Метамови словників різних типів: будова та застосування” [Metajęzyki słowników różnych typów: budowa i zastosowanie]. Organizatorem tego spotkania ukraińskich i polskich badaczy był Instytut Języka Ukraińskiego Narodowej Akademii Nauk Ukrainy przy współudziale Instytutu Slawistyki Polskiej Akademii Nauk i Komisji Bibliografii Lingwistycznej przy Międzynarodowym Komitecie Slawistów. Konferencja-seminarium odbywa się cyklicznie w ramach dwóch międzynarodowych projektów badawczych: „Leksykalne, słotwórcze i frazeologiczne innowacje w językach słowiańskich” oraz „Światowa bibliografia językoznawstwa slawistycznego online”. Tegoroczna tematyka zaproponowana przez Organizatorów, dotycząca ogólnych i szczegółowych oraz teoretycznych i praktycznych problemów współczesnej leksykografii, pozwoliła referentom zgłosić różnorodne wystąpienia, w których

This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution 3.0 PL License (creativecommons.org/licenses/by/3.0/pl/), which permits redistribution, commercial and non-commercial, provided that the article is properly cited. © The Author(s) 2019.

Publisher: Institute of Slavic Studies, Polish Academy of Sciences

[Wydawca: Instytut Slawistyki Polskiej Akademii Nauk]

dominowały zagadnienia związane z opracowywaniem słowników, leksykonów i tezaurusów w przestrzeni cyfrowej.

Podczas dwóch dni konferencji odbyło się sześć sesji, w których ogłoszono czternaście referatów. Każdego dnia do południa odbywały się dwie sesje podzielone przerwą kawową, natomiast po południu – po nieco dłuższej przerwie obiadowej – miały miejsce jednocześnie bloki o charakterze seminaryjnym, które prowadzili zaproszeni specjaliści. Taka formuła, entuzjastycznie przyjęta przez uczestników już podczas zeszłorocznej konferencji „Мови Європи в стані оновлення” [Języki Europy w stanie odnowy]¹, została zaproponowana przez prof. **Jewheniję Karpilowską**, koordynatorkę prac projektowych zespołu ukraińskiego, i powoli staje się tradycją kijowskich spotkań organizowanych przez członków Zakładu Lingwistyki Strukturalno-Matematycznej Instytutu Języka Ukraińskiego NANU.

Pierwszego dnia uroczyste powitał zgromadzonych uczestników i słuchaczy Dyrektor Instytutu Języka Ukraińskiego NANU, prof. **Pawło Ju. Hrycenko**. W inicjującej obrady przemowie podkreślił wagę tematu konferencji dla badań językoznawczych. Nie zagłębiając się w szczegóły rozważań, czy leksykografię włączać w zakres językoznawstwa, czy traktować ją jako dziedzinę autonomiczną, wskazał na istotną rolę różnego typu słowników w codziennej pracy językoznawców, zarówno tradycyjnych – papierowych, jak i nowszych – elektronicznych, tworzonych przy wykorzystaniu współczesnych narzędzi i technologii informatycznych.

Sesję inauguracyjną otworzyła referatem **Natalja P. Darczuk** (Kijów), która szczegółowo opisała poszczególne etapy konstruowania cyfrowych tezaurusów, w tym tworzonego w ramach działań Laboratorium Językoznawstwa Komputerowego, którego jest kierowniczką, tezaursu języka ukraińskiego. W drugim referacie tej sesji **Paweł Kowalski** (Warszawa) przedstawił koncepcję konfrontatywnego opisu polskiej i słoweńskiej terminologii językoznawczej w perspektywie słotwórczej. Referent podkreślił, że taki opis powinien przede wszystkim uwzględniać charakterystykę formalną i semantyczną jednostek terminologicznych, a za punkt wyjścia porównania mechanizmów derywacyjnych w zakresie konkretnych terminów w obydwu językach należałoby przyjąć wybrane kategorie słotwórcze. Metodologia opracowywania aneksów słownikowych neologizmów Stanisława Lema na podstawie polskich tekstów i przekładów bułgarskich była

¹ Sprawozdanie z tej konferencji znalazło się w czasopiśmie „Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej” z 2016 r. i dostępne jest na platformie czasopism IS PAN: Banasiak, 2016.

tematem wystąpienia **Marcina Fastyna** (Warszawa). Omówił on przyjęte przy tworzeniu słowników kryteria doboru tekstów, sposoby ekscerpacji i sortowania materiału, wyodrębnianie ekwiwalentów oraz strukturę artykułów hasłowych. Po krótkiej przerwie, podczas której Organizatorzy częstowali uczestników aromatyczną kawą i ukraińskimi słodkościami, **Wiktoria W. Żukowska** (Żytomierz) wygłosiła referat poświęcony projektowi dwujęzycznego angielsko-ukraińskiego słownika komunikacji akademickiej. Referentka przedstawiła mikro-, medio- i makrostrukturę planowanego słownika, w którym znajdują się współczesne aktywne konstrukcje angielskiego i ukraińskiego dyskursu akademickiego. W dobie globalizacji komunikacji naukowej, która pozostaje pod silnym wpływem anglo-amerykańskim, słownik, jak podkreśliła badaczka, może być przydatny zwłaszcza dla tłumaczy tekstów naukowych z języka ukraińskiego na język angielski i z angielszczyzny na język ukraiński. Pomocny może okazać się także wszystkim osobom, które zainteresowane są ukraińskim i angielskim dyskursem naukowym. W kolejnym referacie **Jakub Banasiak** (Warszawa) przybliżył słuchaczom założenia koncepcyjne polsko-bułgarskiego słowniczka wykładników relacji przyczynowo-skutkowej. Referent skoncentrował się na właściwościach składniowych wykładników niespójnikowych, ponieważ takie wykładniki, w odróżnieniu od wykładników spójnikowych, dopuszczają szeroko rozumiane procesy kondensacji treści. W zamykającym sesję wystąpieniu **Wasył F. Starko** (Łuck) przedstawił szczegółowo problematykę metajęzyków leksykografii anglojęzycznej, wskazując na różnice w budowie artykułów hasłowych w słownikach angielskich i ukraińskich.

Tematyka sesji popołudniowej obejmowała zagadnienia terminografii, a zaprezentowane zostały współczesne dwu- i wielojęzyczne słowniki terminologiczne. Wystąpili na niej **Olga D. Koczerga** (Kijów) i ponownie **Wasył F. Starko** (Łuck). Olga Koczerga ukazała złożoność problematyki reprezentacji terminologii w słownikach wydanych na Ukrainie. Omówiła szczegółowo *Ukraińsko-angielski słownik terminów przyrodniczych z prefiksem ne-* (Кочерга & Мейнарович, 2000) i dwutomowe dzieło *Angielsko-ukraińsko-angielski słownik języka naukowego (fizyka i dziedziny pokrewne)* (Кочерга & Мейнарович, 2010). Wasył Starko powrócił do omawianych przed przerwą problemów, prezentując także tematy opracowywane w ramach projektów **grupy r2u** (Russian to Ukrainian), która udostępnia różnorodne rosyjsko-ukraińskie materiały leksykograficzne w internecie. Wzbogacanie różnych zasobów leksyki specjalnej zapożyczeniami z języków obcych, współcześnie zwłaszcza z angielszczyzny, jest tendencją, która silnie występuje w różnych ukraińskich językach specjalistycznych. Nasila się pod

wpływem coraz większej płynności granic terytorialnych w technice i nauce oraz większej mobilności badaczy. Podobne zjawiska odnotować można zarówno w innych językach obszaru Słowiańszczyzny, jak i poza nim.

Drugi dzień konferencji rozpoczęła **Marharyta W. Żujkowa** (Łuck), poruszając problemy leksykograficznego opisu czasowników w różnych słownikach języka ukraińskiego na przykładzie semantyki czasowników *чекати/очікувати*. W kolejnym wystąpieniu rozwój interpunkcji na Ukrainie przybliżył słuchaczom **Lubomyr W. Sehin** (Słowiańsk). Referent omówił tworzenie i kodyfikację ukraińskich terminów z zakresu interpunkcji oraz nakreślił perspektywę jej rozwoju w XXI wieku. Sesję zakończyła referatem **Oksana M. Tyszczenko** (Kijów), która opowiedziała o tworzeniu leksykalnej cyfrowej kartoteki języka ukraińskiego jako narzędzia, które może być wykorzystywane przy tworzeniu różnych typów współczesnych słowników.

Tematyka następnej sesji skoncentrowana była wokół zagadnień słowotwórczych, semantycznych i korpusowych omawianych w perspektywie słownikarskiej. Pod nieobecność **Ałły A. Taran**, która miała mówić o zasadach modelowania semantycznych innowacji, sesję referatem otworzyła **Julija W. Romaniuk** (Kijów). Referentka przedstawiła strukturę artykułu hasłowego gramatycznego słownika czasowników ukraińskich, w którym uwzględniana będzie semantyka leksykalna poszczególnych jednostek; podkreśliła korzyści włączenia takiego słownika do warsztatu badawczego językoznawców. W drugim wystąpieniu **Ołena A. Diundyk** (Kijów) mówiła o korpusach paralelnych jako bazie materiałowej dla tworzenia słownika języka tłumacza. Badaczka swoje rozważania osadziła na materiale językowym dotyczącym pojęcia ‘wolność’ w tekstach Alberta Camusa i w ich przekładach na język ukraiński Anatola Perepadija. Ostatnie wystąpienie tej sesji przypadło **Jewhenii A. Karpilówskiej** (Kijów), która opowiedziała o możliwościach i ograniczeniach prezentacji znaczeń wyrazów w słownikach morfologicznych i słowotwórczych. Referentka ilustrowała rozważania licznymi przykładami ukraińskimi, przytaczając także szersze tło słownikowe z innych języków słowiańskich.

W sesji popołudniowej wystąpiła **Hanna M. Dydyk-Meusz** (Lwów), która przybliżyła słuchaczom ogólne problemy związane z tworzeniem słowników historycznych. Badaczka podzieliła się ze słuchaczami doświadczeniami z pracy nad „Słownikiem języka ukraińskiego XVI i początku XVII w.” (Гринчишин, Чикало, & Войтів, 1994–2017), pokazując, że leksykografia stanowi ważne źródło kultury i umożliwia współczesnym badaczom odczytywanie i rekonstruowanie minionych epok.

Dwa dni konferencji przebiegały w twórczej atmosferze, a każda z sesji kończyła się interesującymi dyskusjami, podczas których poruszano tematy inspirowane wystąpieniami. W kontekście cyfrowych projektów leksykograficznych uwypukliła się silna potrzeba ustalania przejrzystych kryteriów opracowywania materiału przy wykorzystaniu narzędzi cyfrowych; podkreślano wagę tworzenia spójnego metajęzyka, kompatybilnych systemów i ujednoliconych formatów metadanych, co pozwoli na migrację danych i wykorzystywanie w badaniach językoznawczych na całym świecie pracy osób związanych ze słownictwem i informacją naukową. Istotne jest również wspieranie polityki otwartego dostępu, tak aby tworzone prace leksykograficzne mogły dotrzeć do szerszego grona odbiorców i lepiej służyć informacyjnym potrzebom społeczeństwa. Na koniec należy podziękować wszystkim osobom z Instytutu Języka Ukraińskiego NANU za gościnę w Kijowie, serdeczność i trud organizacji dwudniowej konferencji.

Bibliografia

- Banasiak, J. (2016). Międzynarodowa konferencja naukowa *Мови Європи в стані оновлення* (Kijów, 20–21 kwietnia 2016). *Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej*, 51. <https://doi.org/10.11649/sfps.2016.021>
- Гринчишин, Д., Чікало, М. & Войтів, Г. (Eds.). (1994–2017). *Словник української мови XVI – першої половини XVII ст.* (Vols. 1–17). Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.
- Кочерга, О., & Мейнарович, Є. (2000). *Українсько-англійський словник природничих термінів із префіксом не-*. Київ: Ін-т теорет. фізики ім. М. М. Боголюбова НАН України.
- Кочерга, О., & Мейнарович, Є. (2010). *Англійсько-українсько-англійський словник наукової мови (фізика та споріднені науки)* (Vols. 1–2). Вінниця: Нова Книга.

Bibliography (Transliteration)

- Banasiak, J. (2016). Międzynarodowa konferencja naukowa *Movy IEvropy v stani onovlennia* (Kijów, 20–21 kwietnia 2016). *Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej*, 51. <https://doi.org/10.11649/sfps.2016.021>
- Hrynchyshyn, D., CHikalo, M., & Voïtiv, H. (1994–2017). *Slovyk ukraïns'koï movy XVI – pershoï polovyny XVII st.* (Vols. 1–17). L'viv: Instytut ukraïnoznavstva im. I. Kryp'iakycha NAN Ukraïny.

Kocherha, O., & Meĭnarovych, IĖ. (2000). *Ukraĭns'ko-anhliĭs'kyĭ slovnyk pryrodnychkykh terminiv iz prefiksom ne-*. Kyĭv: In-t teoret. fizyky im. M. M. Boholiubova NAN Ukraĭny.

Kocherha, O., & Meĭnarovych, IĖ. (2010). *Anhliĭs'ko-ukraĭns'ko-anhliĭs'kyĭ slovnyk naukovoi movy (fyzyka ta sporidneni nauky)*. Vinnytsia: Nova Knyha.

“Metalanguages of Dictionaries of Various Types: Construction and Application” (Kiev, 5–6 June 2018): A Conference Report

Summary

This article is a report from an international academic conference held on 5–6 June 2018 in Kiev, organised by the Institute of the Ukrainian Language, National Academy of Sciences of Ukraine. The event was entitled “Metalanguages of dictionaries of various types: Construction and application” and was devoted to the methodology of developing different types of dictionaries and metalanguages used in Slavic and non-Slavic lexicography.

Sprawozdanie z konferencji naukowej „Метамови словників різних типів: будова та застосування” (5–6 czerwca 2018, Kijów)

Streszczenie

Artykuł stanowi sprawozdanie z odbywającej się w dniach 5–6 czerwca 2018 roku w Kijowie konferencji „Metajęzyki słowników różnych typów: budowa i zastosowanie”, której organizatorem był Instytut Języka Ukraińskiego Narodowej Akademii Nauk Ukrainy. Omówiono referaty uczestników doty-

częste opracowywania różnego typu słowników i metajęzyków w słowiańskiej i niesłowiańskiej leksykografii.

Keywords: report; academic life; academic conference; information science; lexicography; Slavic studies

Słowa kluczowe: sprawozdanie; życie naukowe; konferencja naukowa; informacja naukowa; leksykografia; sławistyka

Paweł Kowalski, Institute of Slavic Studies, Polish Academy of Sciences, Warsaw

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6459-2621>

Correspondence: kowalion@wp.pl

This article was financed within the statutory activity of the Institute of Slavic Studies, Polish Academy of Sciences.

Competing interests: The author declares that he has no competing interests.